

CSAPODY TAMÁS

Papp Lajos

A ma 88 éves Papp Lajossal három évvel ezelőtt találkoztam először Baján (2006.01.17–18.). A következő hosszabb beszélgetésre idén került sor, Budapesten (2009.02.09.), a volt bori munkaszolgálatos társánál, névrokonánál, a vele egyidős és szintén nazarénus Papp Bálint budapesti lakásában. Papp Lajosnak az itt két részletben közreadott visszaemlékezése, valamint általam írt életrajza a Baján és Budapesten készült, digitális diktafonnal rögzített interjú általam szerkesztett és lábjegyzetekkel ellátott, továbbá Papp Lajos által jóváhagyott, és hozzájárulásával közölt anyaga.

Papp Lajos (anyja neve: Kovács Mária, szül.: Gyenesdiás, 1921.09.14.) kilenc gyermekes, nazarénus parasztcsaládból származik. Anyai ágon már a nagyszülők is tagjai voltak a Magyarországon a XIX. század elején meghonosodott nazarénus egyháznak. Édesapja az első világháború után lett baptista, majd a fegyvertelenség parancsát követő Jézus Krisztusban Hívő Nazarénusok Gyülekezetének tagja. Papp Lajos 12 éves korában kezdett el nazarénus gyülekezetbe járni, és 20 évesen keresztelkedett meg. Gyenesdiáson végezte el a hat elemi iskolát. Itt kellett részt vennie a kötelező levente foglalkozásokon, ahol a puskát nem volt hajlandó megfogni. Ezért megalázták. 1933-ban került el otthonról, és munkába állt. Családja 1940-ben elköltözött a Baranya megyei Zalátára. A második világháború kitörése után, 1942. október 5-én hívták be katonai szolgálatra a tokaji utász laktanyába. Megtagadta a katonai eskü letételét és a fegyverfogást, ezért fogdába zárták, majd a miskolci börtönbe került. A hadbíróság először végrehajtandó halálbüntetésre, majd öt év szabadságvesztésre ítélte. A miskolci (1942. október – 1943. március 17.), majd az ungvári (1943. március 17. – 1943. július vége) börtönbe került. Itt találkozott több, a katonaság megtagadásért elítélt nazarénussal, akikkel később a kassai börtönbe, majd pedig Jászberénybe szállítják. Innen a szerbiai Borba viszik nyolc nazarénus, a katonaságot megtagadó társával együtt, 1943. július végén. A katonaságot szintén megtagadó Jehova Tanúkkal és szombatistákkal együtt, az ún. „hívő századdal”, a központi bori lágerbe, a „Berlin” táborba kerül, mint munkaszolgálatos. Kényszer-munkás, a bori bányaművelés különböző területein dolgozik, a szintén 1943-ban Borba vitt, 3000 zsidó munkaszolgálatossal együtt. Borból 1944. szeptember 17-én, az ún. első lépcsőben indul haza, azzal a gyalogmenettel, amelyben Radnóti Miklós is ott volt. A visszaemlékezésben részletesen közli, hogyan jutott el Cservenkára, majd Szentkirályszabadjára, ahonnan 1944. november elején indul el Hegyeshalom irányába. Papp Lajos a hajtója annak a lovaskocsinak, amely mögött a gyalogmenet vonul. A gyalogmenetben haladt Radnóti Miklós is. Így járja meg a Szentkirályszabadja–Győr–Abda–Hegyeshalom útvonalat oda-vissza. Nazarénus munkaszolgálatos társaival együtt Szombathelyre kerül, és annak környékén szabadul fel.

A katonaságot megtagadó, bori munkaszolgálatos, nazarénus társai közül többeket a szovjet katonák hadifogolynak minősítenek, és „málenkij robotra” viszik őket a „fasiszták által elpusztított” Sztálingrád újjáépítésére. Papp Lajosnak sikerül megszöknie, és szerencsésen hazaér Zalátára. A németek és oroszok által kifosztott faluban lesz földműves. Feleségül veszi a környékbeli, nazarénus Végvári Ilonkát, 1947. szeptember 13-án. Beremenden telepednek le (1947–1969), ahonnan később Bajára költöznek át. Három gyermekük születik. Egészségügyi problémái és kiskorú gyermekei miatt többet nem kell katonai szolgálatot teljesítenie; a Krisztusban Hívó Nazarénus Gyülekezetet pedig a Kádár-rendszer állami elismerésben részesíti (1977). Papp Lajos vasutas lesz, és váltókezelői munkakörben dolgozik évtizedeken keresztül. Nyugdíjba vonulásáig (1981) háromszor tüntetik ki „Kiváló Dolgozó” jelvénnel. A beremendi, a bajai nazarénus gyülekezetben ún. szolga, majd a gyülekezetből való hivatalos kizárása után (1973), népes családjával együtt a bajai Hit Gyülekezetének elismert tagja. Egyszerre érzi magát mindkét egyház tagjának.

A képen szereplők (balról jobbra): Papp Bálint, Gumbér István, Szabó Imre (ül), Papp Lajos, Csizmánszki János nazarénus munkaszolgálatosok 1944 januárjában, Borban.